

Vergaderjaar 2025–2026

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 4279

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 20 februari 2026

De vaste commissie voor Digitale Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken over de brief van 14 november 2026 over het Fiche: Mededeling Apply AI-strategie (Kamerstuk 22 112, nr. 4206).

De vragen en opmerkingen zijn op 15 januari 2026 aan de Minister van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van 20 februari 2026 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Kathmann

Adjunct-griffier van de commissie,
Muller

1

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het BNC-fiche inzake de Apply AI Strategie. Deze leden zijn verheugd te lezen dat er in de Apply AI-strategie wordt voorgesteld om de Europese Digitale Innovatie Hubs (EDIH's) een sterkere rol te geven in de praktische ondersteuning van mkb-bedrijven bij AI-adoptie. Zij delen de kanttekeningen van het kabinet bij de effectiviteit van de aanpak, echter het blijft soms onduidelijk hoe het kabinet hierop wil sturen. De leden van de D66-fractie willen graag weten hoe het kabinet de effectiviteit van de EDIH's beoordeelt bij het daadwerkelijk versnellen van AI-adoptie door het mkb en welke concrete resultaten het kabinet verwacht op korte en middellange termijn.

Antwoord

De vijf EDIH's zijn net gestart met de nieuwe opdracht voor de jaren 2026–2028. Hierbij ligt de focus op AI en cybersecurity. De EDIH's voeren, binnen de met de Europese Commissie afgesproken KPI-kaders, activiteiten uit. Deze richten zich op het vergroten van bewustwording, het activeren van mkb-bedrijven, en ondersteuning bij implementatie, waaronder Test-before-Invest, training en begeleiding bij het vinden van passende financiering. Ook zorgen zij voor doorverwijzing van mkb naar relevante AI-infrastructuur en dragen zij bij aan de stimulering van adoptie van Europese AI-technologie.

Het kabinet volgt – via de monitoring door de Europese Commissie van de ontwikkelingen in de digitale volwassenheid van het mkb – de effectiviteit van de aanpak. Dit gebeurt via verplichte meetmomenten. De huidige meting van digitale volwassenheid bevat echter geen directe impactindicatoren, zoals effecten op arbeidsproductiviteit. Daarom ontwikkelen de Nederlandse EDIH's samen met Stichting Smart Industry een methode om de productiviteitsimpact van digitalisering, waaronder inzet van AI bij het mkb, te meten. De ontwikkeling van de methodiek is voorzien in de eerste helft van 2026, waarna de structurele inbedding in de processen van de EDIH's volgt.

2

Deze leden lezen dat er een oproep wordt gedaan aan bedrijven om hun AI-modellen te delen met het EDIH-netwerk. Zij vragen hoe het kabinet de vrijwillige oproep aan bedrijven om AI-modellen te delen via het EDIH-netwerk wil versterken zodat deze tot daadwerkelijke schaalbare oplossingen leidt voor het mkb, en ook hoe de concurrentiepositie van bedrijven kan worden behouden.

Antwoord

Het kabinet heeft zoals aangegeven in het BNC-fiche nog vragen over de voorwaarden en de effectiviteit van deze oproep. Het kabinet wil hier eerst meer duidelijkheid over om te kunnen bepalen in hoeverre het nodig en wenselijk is deze oproep vanuit de Rijksoverheid verder te versterken. Daarnaast is relevant dat binnen ketens behoefte kan zijn aan industrie-specifieke AI-modellen.

3

De leden van de D66-fractie zien dat de Europese Commissie aangeeft met de Apply AI-strategie tot 2027 circa € 1 miljard uit de bestaande EU-programma's (Digitaal Europa en Horizon Europa) in te willen zetten om AI-adoptie te versnellen. Deze leden zien de positieve kant hiervan, maar net als Europese innovatie- en investeringsnetwerken zoals het EU Innovation Radar en het European Innovation Council (EIC) signaleren zij dat de scope van de Apply AI-strategie zeer breed is in verhouding tot het

beschikbare budget en vragen zij of dit budget voldoende is en welke prioritering hierin gemaakt gaat worden.

Antwoord

Zoals aangegeven in het BNC-fiche heeft het kabinet bedenkingen of het totaal aan acties en het relatief beperkte budget van de strategie voldoende zullen zijn om de ontwikkeling en integratie van AI in de Europese economie wezenlijk te versnellen. Ook acht het kabinet het belangrijk te benadrukken dat de Apply AI-strategie niet het enige initiatief is van de Europese Commissie dat bijdraagt aan AI-adoptie en -innovatie. Het is onderdeel van het AI Continent Actieplan van de Commissie, waar ook verschillende complementaire initiatieven zoals de AI-fabrieken en gigafabrieken onderdeel van zijn. Ook roept de strategie lidstaten op hun nationale strategieën in lijn te brengen met de Apply AI-strategie. Dergelijke complementaire initiatieven kunnen ook bijdragen aan de effectiviteit van de strategie.

4

De leden van de D66-fractie kunnen zich vinden in de inzet van de Commissie om aanvullende financiering te mobiliseren voor de ontwikkeling en opschaling van AI. Deze leden onderschrijven het belang van bijdragen van zowel lidstaten als private investeerders, onder meer via cofinanciering. Zij steunen tevens de ambitie van het programma InvestAI om via publiek-private samenwerkingen, waaronder AI-gigafactories, tot € 200 miljard aan investeringen te mobiliseren. Daarnaast achten de leden van de D66-fractie het positief dat binnen Horizon Europa via de European Innovation Council circa € 10 miljard beschikbaar is voor hoogrisico- en hoogimpactprojecten, waaronder AI-initiatieven die gericht zijn op technologische doorbraken en de opschaling van individuele bedrijven. Echter vragen deze leden wel hoe het kabinet de relatie tussen Apply AI en de bredere EU-inspanningen ziet zoals InvestAI, EIC-financiering en andere AI-investeringsprogramma's. En hoe wil het kabinet voorkomen dat deze instrumenten elkaar overlappen of beconcurreren?

Antwoord

In het AI Continent Actieplan heeft de Europese Commissie omschreven wat haar belangrijkste doelen en initiatieven zijn op het gebied van AI. De Europese Commissie schetst de initiatieven langs vijf pijlers: (1) opschaling van AI-rekeninfrastructuur, (2) toegang tot hoogwaardige data, (3) stimulering van AI-ontwikkelingen -toepassing in strategische sectoren, (4) versterking van AI-vaardigheden en talent, en (5) ondersteuning voor naleving van de AI-verordening. De initiatieven uit deze pijlers zijn in principe complementair aan elkaar en kunnen elkaar versterken. Onderdelen van het AI Continent Actieplan worden met enige regelmaat met lidstaten besproken in (subgroepen van) de Europese AI Board. Als er zorgen zijn over overlap tussen instrumenten zouden die daar kunnen worden geuit.

5

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de Apply AI-strategie. Deze leden hebben vragen en opmerkingen over het voorstel. In algemene zin stellen zij dat AI toepassen nooit een doel op zich is, maar een waardevolle toevoeging moet zijn voor werknemers en werkgevers. Waardevolle AI is bij uitstek van Nederlands-Europese bodem, gebouwd op publieke waarden, en in gebruik met medezeggenschap van mensen op de werkvloer. Deelt de Minister deze zienswijze met de leden? Draagt de Apply AI-strategie bij aan deze doelstellingen?

Antwoord

Het stimuleren van Europese AI-innovatie en het integreren van AI in onze economie en maatschappij zijn belangrijke urgente opgaves. Hoe succesvol Nederland en de EU hierin zijn, is essentieel voor het concurrentievermogen, de open strategische autonomie en het realiseren van maatschappelijke opgaven op een krappe arbeidsmarkt. Het gebruik van AI is geen doel op zich, maar dat bedrijven en overheden voortvarend en verantwoord aan de slag gaan met AI-adoptie kan wel bijdragen aan ons welzijn en onze welvaart. Het kabinet onderschrijft dat de inzet van AI op een veilige en mensgerichte wijze plaats moet vinden, met aandacht voor wat werknemers nodig hebben. Sociaal overleg en medezeggenschap zijn essentieel om veranderingen op de werkvloer en de arbeidsmarkt in goede banen te leiden.

De Apply AI-strategie draagt bij aan deze doelstellingen. Het zorgen voor een AI-vaardige beroepsbevolking is één van de overkoepelende uitdagingen die de strategie adresseert. Hiervoor zal de Europese Commissie onder andere AI-geletterdheidstrainingen beschikbaar stellen die zijn aangepast aan beroeps- sectorspecifieke behoeften. Ook zal de Europese Commissie de impact van AI op de arbeidsmarkt monitoren om mogelijke verstoringen te kunnen zien en om de ontwikkeling van nieuw beleid te informeren. Met betrekking tot AI van Europese bodem stimuleert de Apply AI-strategie de adoptie van Europese AI-toepassingen en bevordert de strategie met onder andere het «Frontier AI»-initiatief de ontwikkeling van Europese AI.

6

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen de Minister hoe de strategie bijdraagt aan de doelstellingen van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, met name prioriteit 3 – AI. Deze leden merken op dat de strategie nog weinig concreet is en de 1 miljard euro die de Europese Commissie heeft toegezegd wordt verdeeld. Hoeveel zeggenschap hebben lidstaten in die verdeling? Is dit genoeg geld om de ambities waar te maken? Voor welke strategische investeringen pleit Nederland in Europees verband? Deelt de Minister de mening dat niet alleen bedrijvigheid, maar vooral de belangen van digitale autonomie en mensenrechtenbescherming moeten worden gestimuleerd door de strategie?

Antwoord

De Apply AI-strategie en de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) hebben raakvlakken waarin ze elkaar versterken. Zo stellen beide strategieën tot doel om de bredere maatschappelijke voordelen van AI te ontsluiten en om AI in te zetten om (overheids)opgaven het hoofd te bieden, met inachtneming van grondrechten zoals non-discriminatie. Ook constateren beide strategieën dat de huidige AI-infrastructuur nog te afhankelijk is van niet-Europese AI-ontwikkelingen. De Apply AI-strategie stelt verschillende acties voor om de toepassing van AI-oplossingen in de overheidssector te bevorderen. Deze acties zullen naar verwachting bijdragen aan de doelen uit de NDS prioriteit AI.

Dat de initiatieven elkaar kunnen versterken blijkt ook uit de recente honorering van een door BZK ingediend voorstel – te weten European Reusable Public Administration AI (EuropAI) – binnen de Apply AI-strategie. Hiermee kunnen de Nederlandse Rijksoverheid, provincies en gemeenten samen met Denemarken, België en Luxemburg aan de slag om verder te bouwen aan een onafhankelijke en betrouwbare AI-infrastructuur en een marktplaats waar overheden AI-toepassingen en bouwblokken kunnen laten ontwikkelen en voor (her)gebruik beschikbaar stellen. Dit kan bovendien het opschalen van AI binnen de overheid bespoedigen.

Er is geen mechanisme waarmee lidstaten nog concreet medebesluiten over de verdeling van het budget voor de strategie over de verschillende initiatieven binnen de strategie. Wel wordt de Apply AI-strategie met enige regelmaat met lidstaten besproken in (subgroepen van) de Europese AI Board. Een manier waarop het kabinet de investeringen kan sturen is door te bepalen voor welke initiatieven het cofinanciering beschikbaar stelt. Dit bepaalt het kabinet aan de hand van de eigen strategieën, waaronder de Strategie Digitale Economie. Cofinanciering wordt, binnen de financiële mogelijkheden daarvoor, beschikbaar gesteld voor Europese projecten waar (i) nationale cofinanciering tot de mogelijkheid behoort (ii) die prioritair aansluiten op onze strategieën en (iii) stimulering van de Nederlandse inzet op onderwerpen nodig wordt geacht. Als nationale cofinanciering niet mogelijk is, worden projecten gestimuleerd door daar aandacht op te vestigen via verschillende kanalen. Het kabinet steunt dat de Apply AI-strategie ook bijdraagt aan belangen als open strategische autonomie, vertrouwen in AI en AI-vaardigheden.

7

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben vragen over de elf uitgekozen sectoren en de betrokkenheid van belanghebbenden. Deze leden willen weten hoe uitgerekend deze elf sectoren zijn uitgekozen tot «sectorale vlaggenschepen». Vindt de Minister dat alle voor Nederland relevante sectoren hierin zijn opgenomen? Welke belanghebbenden worden betrokken? Op welke manier worden lidstaten hierbij betrokken en hoeveel invloed heeft de Tweede Kamer op de Europese koers? Volgens deze leden is het essentieel dat vakbonden en vertegenwoordiging van medewerkers in deze sectoren ook intensief worden betrokken. AI-adoptie raakt aan de baanzekerheid van medewerkers. Het behouden van voldoende zeggenschap voor medewerkers is een randvoorwaarde voor deze leden. Deelt de Minister deze opvatting?

Antwoord

De elf sectoren uit de Apply AI-strategie zijn grotendeels dezelfde sectoren als waar eerdere AI-initiatieven van de Europese Commissie, zoals GenAI4EU, zich op richtten en zijn gebaseerd op de Europese Industriestrategie¹. Het kabinet ziet geen lacunes in de gekozen sectoren. Wel ziet het kabinet dat de strategie in bepaalde sectoren, bijvoorbeeld bij mobiliteit, maar een beperkt deel van de sector bedient. Bij de verdere ontwikkeling van de strategie zou dit kunnen worden verbreed.

De Europese Commissie heeft voorafgaand aan de strategie een consultatie gedaan en stakeholderdialogen georganiseerd voor de betreffende sectoren. Het kabinet heeft geen inzicht in wie precies hebben deelgenomen aan deze dialogen. De helft van de sessies waren voor iedereen toegankelijk en alle open sessies hadden meer dan 100 deelnemers. Voor input over verdere ontwikkeling van de strategie heeft de Europese Commissie de Apply AI-alliantie opgericht waar stakeholders zich bij kunnen aansluiten om mee te praten over de coördinatie van de strategie. Het kabinet vindt het wenselijk dat hier een brede groep stakeholders in is vertegenwoordigd.

8

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie steunen het bevorderen van een Europees ecosysteem van digitale infrastructuur. Niet per sé op het gebied van AI, maar voor rekenkracht en innovatie in algemene zin. Vindt de Minister dat de eenzijdige focus op AI recht doet aan het bredere belang van digitale autonomie, waar de totale afhankelijkheid van hyperscalers op het gebied van cloudoplossingen een van de meest

¹ Strategy - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs

urgente thema's is? Is het op orde brengen van de soevereine Europese cloud een randvoorwaarde van AI-adoptie, omdat deze diensten doorgaans gehost en beheerd worden op cloudarchitectuur?

Antwoord

De Apply AI-strategie richt zich primair op AI-adoptie en draagt op zichzelf al bij aan het versterken van open strategische autonomie, onder andere door het stimuleren van de ontwikkeling van Europese geavanceerde AI. De Apply AI-strategie is onderdeel van het AI Continent Actieplan, waarin het uitbreiden van de Europese AI-(cloud)infrastructuur één van de doelen naast AI-adoptie is. De Commissie doet dit onder andere door middel van de AI-fabrieken en gigafabrieken, en de aankomende Cloud en AI Development Act.

Het kabinet onderschrijft dat het sterk geconcentreerde aanbod van clouddiensten problematisch is voor onze concurrentiepositie en digitale open strategische autonomie.² Investeren in clouddiensten en AI-infrastructuur is daarom belangrijk voor onze digitale open strategische autonomie en het benutten van de economische potentie van AI. De overheid heeft hierbij met name een rol om de juiste randvoorwaarden te scheppen, zoals een beter werkende interne markt. Dat draagt eraan bij dat de private sector in deze opgave investeert.

9

Deze leden benadrukken het belang van kennisdeling en open standaarden. Hoe meer AI-modellen worden ontwikkeld op een open en transparante manier, hoe meer innovatie er wordt aangewakkerd en hoe breder de diensten kunnen worden afgenomen. Dit vraagt om een houding van gezamenlijke innovatie in plaats van concurrentie. Wat is hierin de rol van de EDIH's? Vervullen de EDIH's die rol? Welke stappen kan de Minister zetten om kennis en innovatie binnen de EDIH's openbaar te maken? Is vrijblijvendheid genoeg om de kennisdeling te stimuleren?

Antwoord

De EDIH's verkennen in de eerste helft van 2026 een ketengerichte aanpak om in geschikte ketens – met een zekere mate van data-uniformiteit – gezamenlijk industrie-specifieke AI-modellen te ontwikkelen die breed inzetbaar en herhaalbaar toepasbaar zijn binnen de keten. Het EDIH-netwerk faciliteert daarbij validatie en verspreiding, in samenhang met bestaande implementatie-ondersteuning zoals testmogelijkheden en de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. Ook zetten de EDIH's in op versterking van de samenwerking met relevante andere programma's, zoals AIC4NL en de AI-Hubs. Daarnaast ontwerpt het Smart Industry programma nieuwe methodieken (bijvoorbeeld op het gebied van AI en opleidingen) voor de digitalisering van de producerende industrie die ondersteunend zijn aan de inzet van de EDIH's.

10

Tot slot vragen zij naar de ambitie van de Minister om een AI-gigafabriek te vestigen. Hierover loopt nu besluitvorming in Europees verband. Zijn er nationale consortia bezig met een aanvraag om een AI-gigafabriek in Nederland te vestigen? Ondersteunt de Minister deze consortia proactief en zo ja, op welke manier? Welke rol ziet de Minister voor Nederland in het bredere Europese digitale ecosysteem, en wat doet hij om volop in te spelen op de kracht, kennis en kunde van Nederland en haar bedrijfsleven?

² Kamerstukken II 2024/2025, 36 574, nr. 3

Antwoord

Via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is in april 2025 een nationale interessepeiling uitgezet onder Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen om hun belangstelling voor deelname aan het Europese traject rond AI-gigafabrieken kenbaar te maken. Naar aanleiding van de daaropvolgende Europese Call for Expression of Interest heeft het kabinet actief contact onderhouden met meerdere private Nederlandse initiatiefnemers die hun interesse bij de Europese Commissie kenbaar hebben gemaakt en in afwachting zijn van de publicatie van de officiële calltekst door EuroHPC.

Het Ministerie van Economische Zaken en RVO ondersteunen deze consortia momenteel op een faciliterende wijze. Deze ondersteuning bestaat onder meer uit het verstrekken van informatie over Europese procedures en vereisten, en het leggen van verbindingen tussen Nederlandse partijen onderling en met relevante buitenlandse partners. Het kabinet weegt daarbij zorgvuldig de toegevoegde waarde van publieke betrokkenheid en eventuele financiële bijdragen. Vooralsnog zijn hiervoor geen specifieke middelen op de Rijksbegroting gereserveerd.

Nederland ziet voor zichzelf een actieve en strategische rol binnen het bredere Europese digitale ecosysteem, onder meer door het versterken van Europese AI-capaciteiten, het bevorderen van samenwerking tussen lidstaten en het benutten van nationale kennis- en innovatiekracht. In dat kader is Nederland actief lid van de EuroHPC Joint Undertaking en investeert het 131 miljoen euro in een AI-fabriek in Groningen. Deze investering maakt onderdeel uit van een breder Europees netwerk van AI-fabrieken en draagt bij aan het versterken van de Europese digitale strategische autonomie. Tegelijkertijd zet het kabinet in op het optimaal benutten van de kracht, kennis en kunde van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen, onder andere door hun betrokkenheid bij Europese initiatieven actief te stimuleren en te faciliteren.

11

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het Fiche en danken het kabinet hiervoor. Deze leden maken graag van de gelegenheid gebruik om enkele vragen te stellen aan het kabinet hierover. Zij hebben kennisgenomen van de opzet van de Apply AI-strategie, waarin sectorale vlaggenlijninitiatieven worden gecombineerd met sectoroverstijgende maatregelen en een centrale governance, waaronder de Apply AI Alliance en een AI-observatorium. Kan het kabinet toelichten hoe wordt geborgd dat de betrokkenheid van stakeholders, waaronder mkb, uitvoeringsorganisaties en maatschappelijke partijen – daadwerkelijk leidt tot bijsturing van de strategie in de praktijk, en op welke wijze de Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang, evaluaties en eventuele aanpassingen van de strategie in de periode tot 2027?

Antwoord

Voor input over verdere ontwikkeling van de strategie heeft de Europese Commissie de Apply AI-alliantie opgericht waar stakeholders zich bij kunnen aansluiten om mee te praten over de coördinatie van de strategie. Het kabinet vindt het wenselijk dat hier een brede groep stakeholders in is vertegenwoordigd.

De Apply AI-strategie wordt met enige regelmaat met lidstaten besproken in (subgroepen van) de Europese AI Board. Hierin heeft de Commissie vooralsnog vooral toelichting gegeven over de strategie. Het kabinet heeft nog geen goed zicht hoe lidstaten en stakeholders precies betrokken zullen worden bij het bijsturen of aanpassen van de strategie. Pas als hier meer duidelijkheid over is kan het kabinet toezeggen hoe uw Kamer hierover wordt geïnformeerd. Het kabinet verwacht dat de strategie pas

significant zal worden aangepast na 2027, als de acties uit huidige strategie zijn uitgevoerd en er een nieuw meerjarig financieel kader is.

12

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het Nederlandse AI-beleid, waarin wordt ingezet op het verzilveren van maatschappelijke en economische kansen van AI, met gelijktijdige borging van publieke belangen en waarden, onder meer via programma's als AiNed, AIC4NL en de Europese Digitale Innovatie Hubs (EDIH's). Deze leden constateren dat de Europese Apply AI-strategie lidstaten oproept hun nationale inzet hierop te laten aansluiten. Kan het kabinet toelichten hoe zij de samenhang borgt tussen het bestaande nationale AI-instrumentarium en de Europese Apply AI-strategie, en op welke wijze wordt voorkomen dat initiatieven langs elkaar heen lopen of leiden tot versnippering, met name voor mkb en publieke uitvoeringsorganisaties? Zo hebben deze leden onlangs op een bijeenkomst van Koninklijke Vereniging Staatshuishoudkunde (KVS) vernomen dat versnippering in de handhaving een potentieel probleem is. En tijdens de interparlementaire conferentie over AI in Brussel, waar een van de leden van de CDA-fractie aanwezig was, werd ook gewaarschuwd voor fragmentatie en een gebrek aan harmonisatie van standaarden.

Antwoord

De Nederlandse inzet met betrekking tot AI sluit goed aan op de Europese aanpak, zoals meest recentelijk uiteengezet in het AI Continent Actieplan. Nationale initiatieven en de Europese initiatieven zijn nauw met elkaar verbonden. Verschillende belangrijke nationale initiatieven zijn onderdeel van het Europese actieplan en worden door lidstaten en de Europese Commissie gezamenlijk gefinancierd, zoals de EDIH's en de AI-fabrieken. Zoals aangegeven in het BNC-fiche Apply AI-strategie kan het kabinet gezien haar demissionaire status nu niet besluiten over een herijking van het nationale beleid rondom AI-adoptie op basis van de nieuw aangekondigde acties in de Apply AI-strategie. Een volgend kabinet kan besluiten over aanpassing van het beleid voor AI-adoptie en eventuele aanvullende middelen daarvoor.

De Apply AI-strategie en andere onderdelen van het AI Continent Actieplan worden met enige regelmaat met lidstaten besproken in (subgroepen van) de Europese AI Board. Hier zal ook worden besproken hoe nationale strategieën (gaan) aansluiten bij de Apply AI-strategie. Als er zorgen zijn over fragmentatie of versnippering zouden die daar kunnen worden geuit.

13

Het rapport Wennink prioriteert AI en digitalisering en heeft alleen al voor dit domein 12 investeringsfiches in kaart gebracht met een gecombineerde investering van 49 miljard (waarvan 89% privaat gefinancierd). Kan het kabinet alle 51 investeringsvoorstellen «mappen» op de vlaggen-schip initiatieven voor de 10 sectoren in de Apply AI-strategie? En daarbij met een hoog-over indicatie-ranking aangeven welke investeringsvoorstellen vanuit Wennink het best aansluiten bij de Apply AI strategie?

Antwoord

Het Wennink Rapport is een onafhankelijk advies van dhr. Peter Wennink aan het nieuwe kabinet over het structureel versterken van het Nederlandse verdienvermogen en investeringsklimaat. Het is aan het nieuwe kabinet om hier opvolging aan te geven. Naast deze onafhankelijkheid, zijn de Apply AI-strategie van de Europese Commissie en de investeringsvoorstellen uit het Wennink Rapport niet een op een op elkaar te «mappen» omdat dit verschillende grootheden betreffen. Belangrijker is

dat het Wennink Rapport zich focust op vier domeinen waar Nederland een strategische positie in kan opbouwen en behouden. Dit zijn de domeinen die de ruggengraat van de grote transitie van deze eeuw vormen, die ook door de Europese Commissie in het raamwerk van de toekomstige European Competitiveness Fund worden genoemd. Daar ziet het kabinet een belangrijke aansluiting van dit rapport en de investeringsvoorstellen op de Europese strategie.

14

Deze leden hebben kennisgenomen van de positieve grondhouding van het kabinet ten aanzien van de Apply AI-strategie, maar ook van de gesignaleerde aandachtspunten rond de beperkte middelen, de noodzaak tot scherpere keuzes in AI-innovatie en de verdere uitwerking van sectorale en sectoroverstijgende maatregelen, waaronder het Frontier AI-initiatief en de inzet van EDIH's. Kan het kabinet aangeven op welke concrete punten zij in Europees verband zal inzetten op prioritering en aanscherping van de strategie, met name waar het gaat om keuzes voor strategische AI-niches, de effectiviteit van het Frontier AI-initiatief en het voorkomen van overlap met bestaande sectorale initiatieven, zodat de ambities daadwerkelijk worden omgezet in meetbare en uitvoerbare resultaten? Onlangs lasen de leden van de CDA-fractie ook een artikel in Volkskrant over dat een groot deel van de AI-innovaties in de zorg nog niet echt tot echte verbeteringen leidt. Hoe gaat het kabinet borgen dat innovaties ook maatschappelijk nut hebben en betekenisvol zijn voor medewerkers (en in dit geval patiënten)? Kan ook kritische reflectie of zelfs stopzetting van subsidies onderdeel zijn van het investeringspakket (want we gaan leren, ontdekken en fouten maken), zodat er open en eerlijk vanuit vertrouwen echte partnerships ontstaan in de ontwikkeling van AI?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 11 heeft het kabinet nog geen goed zicht hoe lidstaten en stakeholders precies betrokken zullen worden bij het bijsturen of aanpassen van de strategie. In (subgroepen van) de Europese AI Board heeft de Europese Commissie vooralsnog vooral toelichting op de strategie gegeven. Het kabinet verwacht dat de strategie pas significant zal worden aangepast na 2027, als de acties uit huidige strategie zijn uitgevoerd en er een nieuw meerjarig financieel kader is.

Een manier waarop het kabinet de investeringen kan sturen en kan zorgen dat deze complementair zijn aan nationale initiatieven in Nederland is door (i) een cofinancieringsbudget op te nemen in de begroting en (ii) te kiezen voor welke initiatieven Nederland cofinanciering beschikbaar stelt. Dit bepaalt het kabinet aan de hand van de eigen strategieën, de vraag vanuit de bedrijven en kennisinstellingen en de prioritaire projecten waar het Nederlandse ecosysteem bijsturing nodig heeft.

15

De leden van de CDA-fractie zien in dit voorstel nog geen toelichting op de inzet in relatie tot de milieu- en energie-impact van AI. Datacenters verbruiken veel stroom. Is het kabinet bereid in de Raad aandacht te vragen voor duurzaamheidscriteria of randvoorwaarden bij door de EU ondersteunde AI-toepassingen?

Antwoord

Zoals aangegeven in het BNC-fiche Apply AI-strategie is het kabinet positief dat de strategie niet alleen de kansen benoemt die AI biedt voor energie en klimaat, maar ook de noodzaak de energie-efficiëntie van AI te vergroten om een toekomstbestendige economie te waarborgen. Het Ministerie van Economische Zaken zet zich op Europees vlak al in om dit

te bewerkstelligen. Er is in samenwerking met andere Europese landen en de Commissie een nieuw netwerk opgezet (NERIADE-netwerk) om op gebied van innovatie, duurzame AI en dataruimtes samen te werken. Er is daarnaast in de Digital Decade Board aan de Commissie verzocht om bij de herziening van het Digital Decade Policy Programme een specifieke KPI voor duurzame digitale infrastructuur te overwegen. Ten slotte is onze bijdrage aan de AI Act en de Cloud and AI Development Act ook belangrijk voor dit thema.

16

Deze leden hebben kennisgenomen van de positieve beoordeling van het kabinet ten aanzien van de bevoegdheidsgrondslag van de Apply AI-strategie, waarbij sprake is van gedeelde, parallelle en aanvullende EU-bevoegdheden op onder meer het terrein van interne markt, onderzoek, industriebeleid en onderwijs. Kan het kabinet toelichten hoe zij er in de verdere uitwerking van de Apply AI-strategie op zal toezien dat de Europese inzet aanvullend blijft aan nationaal beleid en de verantwoordelijkheid van lidstaten, met name op het gebied van onderwijs en beroepsopleiding, wordt gerespecteerd, terwijl tegelijkertijd voldoende Europese coördinatie wordt geborgd om effectieve AI-adoptie te realiseren? Daarnaast zijn zij benieuwd hoe deze middelen besteed gaan worden. Is het mogelijk om als overheden ook op te treden als «launching customer», wat de ontwikkeling en opschaling van Europese AI ten goede komt? Is er ook zicht op andere financiers en investeerders, in hoeverre zijn dat ook Europese partijen, of worden ook partijen van buiten Europa toegelaten? Zo ja, hoe wordt beoordeeld of dit ook wenselijk is? Zo lazen de leden van de CDA-fractie een opinieartikel in het Financieel Dagblad over strategische samenwerking met Japan. Tot slot, wie wordt eigenaar van de ontwikkelde AI? Komt dat dan in Europese handen, mede gelet op onze strategische autonomie?

Antwoord

De Apply AI-strategie doet niets af aan de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van lidstaten. De strategie is daar complementair aan en adresseert belangrijke uitdagingen met betrekking tot AI-adoptie. De strategie roept lidstaten op hun nationale strategieën in lijn te brengen met de Apply AI-strategie zodat de uitdagingen met betrekking tot AI-adoptie gecoördineerd door lidstaten en de Europese Commissie kunnen worden geadresseerd.

De middelen zullen naar verwachting grotendeels worden besteed via calls in de Horizon Europe en Digital Europe Programma's. Lidstaten kunnen zulke calls cofinancieren indien er nationale cofinancieringsmogelijkheden zijn; dit verschilt per call en heeft te maken met de *Technology Readiness Levels (TRLs)* en Staatssteunregels. De strategie legt niets specifiek vast over eigenaarschap van AI die wordt ontwikkeld als onderdeel van de initiatieven uit de strategie. Verschillende acties uit de strategie stimuleren de ontwikkeling van Europese (geavanceerde) AI en dragen daarmee bij aan onze digitale strategische autonomie.

Voor projecten en calls binnen de ApplyAI-strategie die in deployment- of de vervolgfase kan de overheid als *launching customer* optreden. Het helpt innovatie als de overheid als *launching customer* durft te investeren in nieuwe technologie. Met de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) werkt het kabinet aan het bundelen van de inkoopkracht van de overheid. Dit komt Nederlandse en Europese techbedrijven ten goede omdat ze de kans krijgen op te schalen en exportmarkten te bereiken. Niet alle investeringen zullen renderen maar niets doen kost nog meer. Deze investeringen kunnen niet alleen gedragen worden door publiek geld. We

zullen hiervoor specifiek kijken naar publiek-private samenwerkingen met Nederlandse of Europese partijen.

17

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de positieve grondhouding van het kabinet ten aanzien van de proportionaliteit van de Apply AI-strategie, waarbij wordt gesteld dat de voorgestelde acties geschikt zijn om AI-adoptie te bevorderen en lidstaten ruimte behouden voor eigen beleid. Kan het kabinet nader toelichten hoe zij in de verdere uitwerking van de strategie zal bewaken dat deze proportionaliteit ook in de praktijk behouden blijft, met voldoende beleidsruimte voor lidstaten, terwijl tegelijk wordt voorkomen dat uiteenlopende nationale keuzes de effectiviteit en samenhang van de Europese AI-aanpak ondermijnen?

Antwoord

Het kabinet verwacht dat de strategie pas significant zal worden aangepast na 2027, als de acties uit huidige strategie zijn uitgevoerd en er een nieuw meerjarig financieel kader is. Wanneer dit gebeurt zal het kabinet ervoor waken dat de voorgestelde aanpassingen proportioneel zijn.

De strategie roept lidstaten op hun nationale strategieën in lijn te brengen met de Apply AI-strategie zodat de uitdagingen met betrekking tot AI-adoptie gecoördineerd door lidstaten en de Europese Commissie kunnen worden geadresseerd. Binnen de Europese AI Board kunnen lidstaten en Commissie de coördinatie tussen nationale strategieën en de Europese strategie bespreken.

18

De leden van de CDA-fractie lezen dat dit huidige kabinet geen besluiten wil nemen over de financiële middelen op nationaal niveau en dit aan een volgend kabinet laten. Kan er worden toegezegd dat er alvast wel een aantal scenario's of opties worden opgesteld, zodat het nieuwe kabinet hier voortvarend mee aan de slag kan? En wordt daarin ook meegenomen hoe kapitaal ontsloten kan worden via de financiële instellingen, de nationale investeringsbank en Europese kapitaalmarkt? En hoe kijkt het kabinet naar het idee om particulier kapitaal te mobiliseren voor investeringen via een «win-win-lening» waarbij met een belastingkorting in box 3 voor particulieren zij een lening aan het Nederlandse mkb (t.b.v. AI-adoptie/-innovatie) verstrekken?

Antwoord

Het kabinet bereidt zich uiteraard ook voor op AI-beleid voor de komende jaren. Hierin neemt het ook de verschillende rapporten mee die de afgelopen maanden zijn gepubliceerd met aanbevelingen met betrekking tot nationaal AI-beleid, zoals het Wenninkrapport en het Nationaal AI Deltaplan. De voorstellen uit deze rapporten met betrekking tot het ontsluiten van kapitaal worden ook meegenomen.

Het kabinet komt aan het einde van het eerste kwartaal met een inhoudelijke reactie op de win-win-lening als uitwerking van meerdere moties rondom de beschikbaarheid van kapitaal voor het mkb en durfkapitaal voor startups en scale-ups. Voor een generieke regeling in de fiscaliteit gelden wel beperkingen ten aanzien van eisen stellen voor welk doel de middelen mogen worden aangewend door de onderneming.

19

Deze leden hebben kennisgenomen van de inschatting van het kabinet dat de Apply AI-strategie naar verwachting niet zal leiden tot extra regeldruk en dat de strategie juist beoogt AI-adoptie en -innovatie te stimuleren, de

concurrentiekracht van de EU te versterken en de afhankelijkheid van niet-Europese partijen in de AI-waardeketen te verkleinen. Kan het kabinet toelichten hoe zij in de uitvoering zal monitoren dat de beoogde ondersteuning bij naleving van de AI-verordening daadwerkelijk leidt tot minder ervaren regeldruk voor bedrijven, met name voor het mkb, en hoe er wordt gemeten of de strategie in de praktijk bijdraagt aan versterking van de Europese concurrentiekracht en open strategische autonomie? En kan de Kamer periodiek geïnformeerd worden over eventuele dilemma's die optreden in relatie tot onze regels ten aanzien van privacy- en data-bescherming (waarden die de leden van de CDA-fractie willen borgen en respecteren)? Want pilots en experimenten mogen geen sluiproute zijn om de weging van voor- en nadelen over te slaan, zo stellen deze leden.

Antwoord

De Apply AI-strategie wordt met enige regelmaat met lidstaten besproken in (subgroepen van) de Europese AI Board. Het kabinet verwacht dat de Europese Commissie in de toekomst ook de voortgang van de strategie hier zal presenteren, mede op basis van de monitoring van het AI-observatorium dat voor de Apply AI-strategie is opgericht. Het kabinet voorziet geen concrete dilemma in relatie tot regels omtrent privacy en gegevensbescherming op basis van de strategie en ziet daarom ook geen noodzaak uw Kamer hier periodiek over te informeren.

20

De leden van de BBB-fractie hebben de Apply AI-strategie gelezen en hebben enkele vragen. Deze leden lezen dat in de Apply AI-strategie de agrifoodsector wordt aangemerkt als één van de elf strategische sectoren. Kan het kabinet concreet maken wat de oprichting van het beoogde Agrifood AI Platform zal betekenen voor de dagelijkse praktijk van de boer op het erf? Hoe wordt geborgd dat dit platform niet leidt tot theoretische exercities, maar tot praktische toepassingen die de productiviteit en duurzaamheid in de landbouw direct ondersteunen?

Antwoord

Wat het Agrifood AI Platform zal betekenen voor een boer hangt er geheel van af of en hoe een boer het platform gebruikt. Het platform zal het makkelijker maken voor boeren om AI-tools en -applicaties te vinden en deze in hun bedrijf te integreren als zij dat willen. De effectiviteit van het platform zal vooral samenhangen met het aanbod van AI-tools en de behoefte van landbouwbedrijven om deze tools te gebruiken. De Europese Commissie heeft dit initiatief ontwikkeld na stakeholdersessies met ongeveer 200 partijen uit de Agrifoodsector. Het is dus te verwachten dat er in de praktijk behoefte is aan een dergelijk platform.

21

Zij lezen verder dat de Europese Commissie circa € 1 miljard uittrekt voor de gehele strategie over elf sectoren, terwijl externe experts (zoals Peter Wennink) en het kabinet zelf aangeven dat dit budget waarschijnlijk onvoldoende is voor brede AI-adoptie op de werkvloer. Deelt de Minister de zorg van de leden van de BBB-fractie dat door de brede scope van de strategie de middelen voor het mkb in de agrifoodsector te veel versnipperd raken? Welk specifiek deel van dit budget is gereserveerd voor de praktische ondersteuning van agrarische ondernemers?

Antwoord

Het kabinet deelt dat het totaal aan acties en het relatief beperkte budget van de strategie zorgt dat er een risico op versnippering is. De Commissie benadrukt wel dat de strategie continu zal worden doorontwikkeld en roept lidstaten op hun nationale strategieën in lijn te brengen met de Apply AI-strategie. Dit zou het risico op versnippering verminderen. Het

kabinet heeft momenteel geen inzicht in de exacte verdeling van de middelen voor de strategie over de verschillende sectoren. Daarnaast zijn investeringen in AI-adoptie primair aan private partijen. De publieke middelen uit de Apply AI-strategie kunnen die investeringen verder aanjagen.

22

Deze leden lezen dat de Commissie een oproep doet aan bedrijven om hun AI-modellen vrijwillig te delen met het EDIH-netwerk. Achten zij het realistisch dat (grote) commerciële partijen hun modellen zomaar zullen delen met het mkb? Welke garanties zijn er voor de intellectuele eigendomsrechten van ondernemers die deelnemen aan dergelijke samenwerkingen binnen de Apply AI Alliantie?

Antwoord

Zoals aangegeven in het BNC-fiche Apply AI-strategie vraagt het kabinet zich af of de oproep voor bedrijven om hun modellen te delen met het AI-netwerk effectief zal zijn. Het kabinet voorziet hierin geen specifieke risico's met betrekking tot intellectuele eigendomsrechten en ziet daarom ook geen noodzaak voor specifieke garanties.

23

Zij lezen dat het kabinet waarschuwt dat de strategie weinig concreet is over hoe daadwerkelijke implementatie op de werkvloer plaatsvindt en dat het risico bestaat op nieuwe pilots zonder blijvende impact. Hoe gaat de Minister in de Raad afdwingen dat er harde prestatie-indicatoren (KPI's) komen die gericht zijn op daadwerkelijke tijdsbesparing en kwaliteitsverbetering voor ondernemers in plaats van het enkel subsidiëren van testprojecten?

Antwoord

Het kabinet heeft niet aangegeven dat de strategie weinig concreet is over hoe daadwerkelijke implementatie op de werkvloer plaatsvindt. De voornaamste bedenking van het kabinet bij de strategie is of het totaal aan acties en het relatief beperkte budget van de strategie voldoende zullen zijn om de ontwikkeling en integratie van AI in de Europese economie wezenlijk te versnellen.

De initiatieven zullen naar verwachting grotendeels worden uitgevoerd via calls in het Digital Europe Programma en Horizon Europe. Zulke calls bevatten concrete eisen waaraan moet worden voldaan en op welke onderdelen door deelnemende organisaties regelmatig moet worden gerapporteerd aan de Commissie. Het kabinet ziet geen reden in de Raad op te roepen tot aanvullende prestatie-indicatoren.

24

De leden van de BBB-fractie lezen dat de strategie over een «Europese voorkeur» spreekt om afhankelijkheden te verkleinen, maar blijft vaag over de uitvoering. Kan het kabinet garanderen dat deze inzet niet leidt tot marktverstoring of dat Nederlandse boeren en tuinders gedwongen worden om duurdere of minder efficiënte Europese software te gebruiken terwijl er betere mondiale alternatieven beschikbaar zijn?

Antwoord

De strategie richt zich op het stimuleren van de ontwikkeling van Europese AI en het stimuleren van het gebruik van Europese AI-oplossingen, onder andere door deze oplossingen makkelijker vindbaar te maken of door aanbieders en eindgebruikers bij elkaar te brengen voor de gezamenlijke (door)ontwikkeling van AI. Deelname aan deze initia-

tieven is vrijwillig voor organisaties. Van dwang om Europese software te gebruiken is geen sprake.

25

Deze leden lezen tevens dat voor de publieke sector een «AI-toolbox» wordt aangekondigd. Hoe gaat het kabinet ervoor zorgen dat met name kleine plattelandsgemeenten, die vaak minder expertise in huis hebben, direct toegang krijgen tot deze instrumenten voor bijvoorbeeld inkoop en administratieve lastenverlichting, zonder dat zij hiervoor zelf het wiel opnieuw hoeven uit te vinden?

Antwoord

In het BNC-fiche over de Apply AI-strategie benadrukt het kabinet het belang dat met name lokale overheden en kleine overheidsorganisaties concrete ondersteuning krijgen bij AI-adoptie. De AI-toolbox uit de Apply AI-strategie zal onder andere een gedeelde opslagplaats van praktische, open source instrumenten en oplossingen ter ondersteuning van de interoperabiliteit van AI. Deze AI-toolbox is nog in ontwikkeling. Nationaal is er ook een «AI-toolbox» die overheidspartijen helpt inzicht te krijgen in bestaande wet- en regelgeving en nieuwe eisen en om aan verplichtingen te voldoen. Daarnaast wordt er ondersteuning geboden via de VNG en «communities» zoals Platform AI & Overheid waar overheidspartijen, waaronder ook kleinere gemeenten, vragen stellen, kennis en ervaringen delen en gezamenlijke initiatieven kunnen ontplooien, bijv. inkoop.